

FOCUS

14

Februari 2016

Fiscale statistiek van de inkomens, een geschikte gegevensbron om de levensstandaard van de Brusselaars te meten?

Pierre-Philippe Treutens

Volgens de fiscale statistieken bedroeg het gemiddeld inkomen per inwoner in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 13 525 euro in 2013, 21 % onder het Belgisch gemiddeld inkomen. Sinds 2005 steeg dit gemiddeld inkomen minder snel in Brussel dan in de rest van het land: 18 % tegenover 25 %. Deze cijfers lijken gemakkelijk te interpreteren, maar zijn ze dat ook? Over welk inkomen gaat het? Is het een betrouwbare meter van de levensstandaard van de huishoudens en zijn evolutie? Deze Focus geeft een leidraad voor een correcte interpretatie van de gegevens van de fiscale statistieken.

Inleiding

Er bestaan meerdere gegevensbronnen om de levensstandaard van de huishoudens vanuit monetair oogpunt te bestuderen. De fiscale statistiek van de inkomens is een van de meest gebruikte bronnen. Deze bron heeft belang om drie redenen:

- Een groot deel van de inkomsten die de huishoudens ontvangen, wordt in aanmerking genomen, zoals de beroepsinkomsten, de inkomsten van onroerende en roerende goederen... (→ [Kader 1](#))
- Het gaat om administratieve gegevens, die meestal betrouwbaarder en nauwkeuriger zijn dan gegevens uit enquêtes.
- Ze draagt ook bij tot veel fijnere geografische analyses, mobiliseert andere statistische waarden dan de gemiddelden en heeft oog voor inkomensongelijkheid.

Het was oorspronkelijk echter niet de bedoeling dat deze gegevensbron zou worden gebruikt om de levensstandaard van de bevolking te bestuderen. Ze

bevat dan ook hiaten die in aanmerking moeten worden genomen wanneer ze hiervoor wordt gebruikt.

Deze Focus analyseert de troeven en limieten van de fiscale statistieken van de inkomens en beantwoordt volgende vragen:

- Is het totale netto belastbaar inkomen, basis van deze statistieken, een goede indicator van de levensstandaard?
- Welke statistische indicatoren kunnen met deze gegevensbron worden opgesteld en wat zijn hun limieten?
- Kan men ze gebruiken om de levensstandaard van de verschillende geografische entiteiten te vergelijken? Of om zijn evolutie in de tijd te bestuderen?

De inkomens als indicatoren van de levensstandaard?

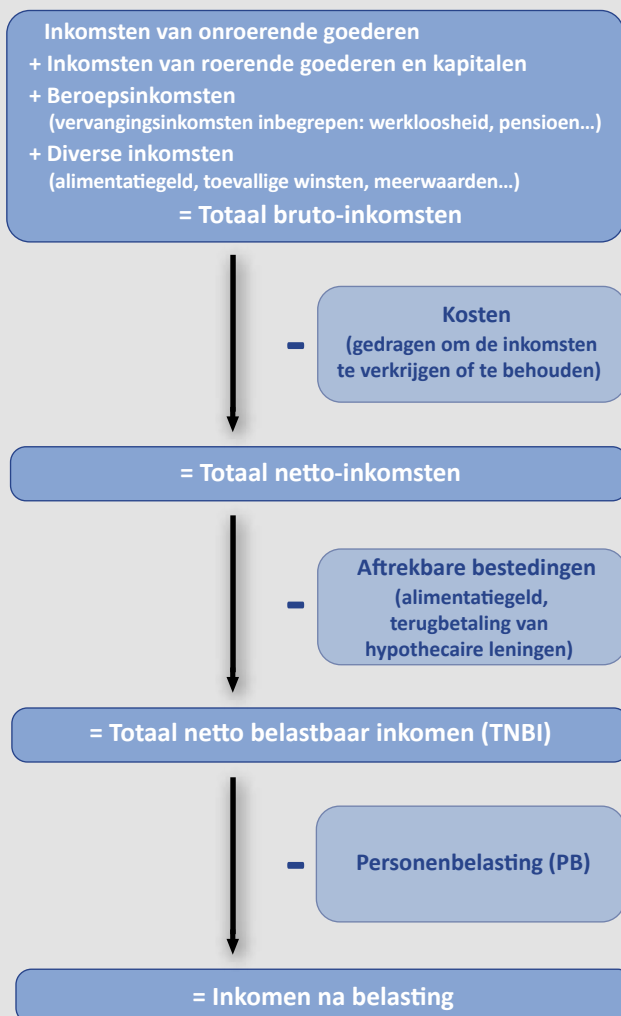
De fiscale statistiek handelt hoofdzakelijk over de inkomens van de huishoudens (zie lager "Aangifte, huis-

houden, individu”). Het begrip levensstandaard is daarentegen multidimensionaal. Zelfs een strikt monetair concept van dit begrip doet een beroep op gevarieerde gegevens over inkomens, bestedingen, sparen en vermogen. De studie van de inkomens van de huishoudens geeft reeds instructieve aanwijzingen over hun levensstandaard vanuit monetair oogpunt.

1. Van belastingaangiften tot fiscale statistiek

De inwoners van België zijn onderworpen aan de personenbelastingen (PB) (→ Glossarium). Ze moeten jaarlijks een belastingaangifte (→ Glossarium) invullen met vermelding van het belastbaar inkomen dat ze het afgelopen kalenderjaar ontvangen hebben. De FOD Financiën verwerkt deze aangiften en berekent voor elk van hen het totale netto belastbaar inkomen dat de basis vormt voor de berekening van de verschuldigde belasting ^[1]. Hoe wordt dit inkomen berekend?

De fiscale administratie deelt de resultaten van deze berekeningen mee aan de Algemene Directie Statistiek van de FOD Economie, die ze aggregaert en verwerkt om de fiscale statistieken te produceren.

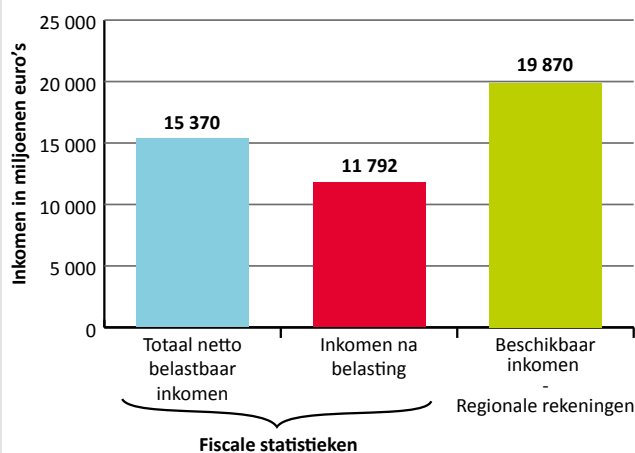
De inkomens in de fiscale statistiek

Om de levensstandaard vanuit monetair oogpunt te benaderen, moet het in aanmerking te nemen inkomen van de huishoudens overeenstemmen met het bedrag waarover de huishoudens werkelijk beschikken om hun bestedingen te doen of te sparen. Dit impliceert dat er met het beschikbaar inkomen moet worden gewerkt, dat wil zeggen de som van de inkomens na aftrek van de directe belastingen. De fiscale statistieken die Statistics Belgium publiceert, geven echter het totale netto belastbaar inkomen (→ Kader 1). Dit laatste verschilt op meerdere punten van het beschikbaar inkomen:

- bepaalde inkomenstypes zijn afwezig of onderschat in de berekening van het totale netto belastbaar inkomen;
- de fiscaal aftrekbare bestedingen doen dit inkomen dalen;
- de belastingen worden niet afgetrokken.

Zo zien we in grafiek ⁰¹ dat het totale netto belastbaar inkomen veel lager is dan het beschikbaar inkomen dat voortvloeit uit de regionale rekeningen (→ Glossarium). De belastingen werden nochtans nog niet afgetrokken van de eerste en wel van de tweede.

⁰¹ Inkomen van de huishoudens in het BHG in 2012 ^[2] volgens verschillende statistische bronnen

Bronnen: BISA, FOD Economie – Statistics Belgium, INR

Het gewicht van de inkomens die niet of verkeerd in aanmerking genomen in de fiscale statistieken is niet verwaarloosbaar, want in Brussel vertegenwoordigen ze meer dan 40 % van het beschikbaar inkomen dat in de regionale rekeningen wordt vermeld. Bij deze inkomens onderscheiden we:

- De inkomens **die vrijgesteld zijn van belastingen**, niet moeten worden aangegeven en dus afwezig zijn in de fiscale statistieken, zoals:
  - Het leefloon of equivalent, uitgekeerd door het OCMW aan personen die onvoldoende

bestaansmiddelen hebben. De reële inkomens van de armste huishoudens worden dus globaal onderschat in de fiscale statistieken.

- De kinderbijslag en de uitkeringen voor personen met een handicap.
  - De beroepsinkomsten van activiteiten bij internationale organisaties, vaak vrijgesteld van nationale belastingen in België.
- De inkomens **die worden onderschat** door de fiscale statistiek, zoals:
- De inkomsten van roerende goederen en kapitalen, die meestal ^[3] niet moeten worden aangegeven wanneer bij hun inning bevrijdende roerende voorheffing werd betaald.
  - De inkomsten uit onroerende goederen waarvan het kadastraal inkomen van de woning meestal de aanslagbasis vormt. Deze wordt echter vaak onderschat ten opzichte van de werkelijk geïnde huurgelden ^[4].
- De inkomens **die de belastingplichtigen niet aangeven**, hoewel dat wettelijk verplicht is. Het gaat hier om zwartwerk of belastingontwijking.

Deze inkomens die afwezig zijn of worden onderschat in de fiscale statistieken moeten nog worden aangevuld met het probleem van de **aftrekbare bestedingen** om de te betalen belasting te verminderen. Het gaat onder andere om betaalde onderhoudsuitkeringen en de terugbetalingen in kapitaal en intresten van hypothecaire leningen.

Bij de interpretatie van de fiscale statistieken, in het bijzonder bij de vergelijking tussen verschillende geografische entiteiten, mag men deze tekortkomingen niet uit het oog verliezen. Ze kunnen immers heel uiteenlopend worden blootgesteld aan de onderschatting van de inkomens van hun bevolking. Dat is zo het geval voor:

- Het leefloon (of equivalent), omdat het aantal rechthebbenden proportioneel hoger is in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dan in Vlaanderen en in Wallonië en dat er binnen het Brussels Gewest sterke verschillen bestaan tussen de gemeenten onderling.
- De beroepsinkomsten van werknemers van internationale organisaties, vermits veel van deze organisaties in het Brussels Gewest gevestigd zijn en men aanneemt dat de meeste personeelsleden er ook wonen ^[5].

We contrateren eveneens dat het verschil tussen het beschikbaar inkomen van de Regionale rekeningen en

het inkomen na belastingen van de fiscale statistiek proportioneel belangrijker is in Brussel dan in de twee andere gewesten: 40 % van het beschikbaar inkomen in het Brussels Gewest tegenover 33 % in Vlaanderen en 28 % in Wallonië.

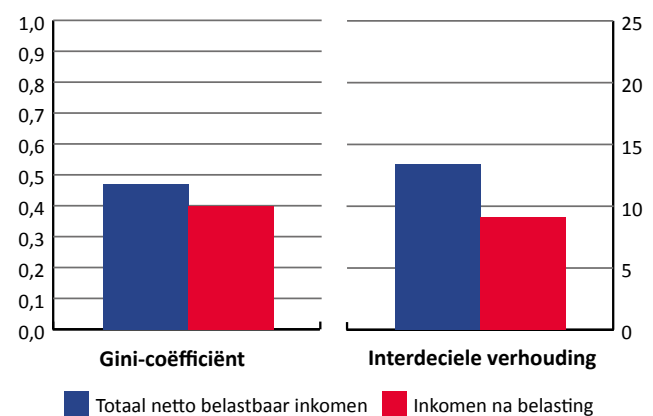
Totale netto belastbaar inkomen of inkomen na belasting?

Het totale netto belastbaar inkomen is het meest vermelde inkomen. Toch sluit het inkomen na belasting het best aan bij het begrip beschikbaar inkomen en zou dus de voorkeur moeten krijgen om de levensstandaard te benaderen.

Het zou immers niet juist zijn om de levensstandaard van een huishouden te ramen op basis van een inkomen waarvan de verschuldigde belasting niet werd afgetrokken en dat dus min of meer verschilt van het inkomen waarover het huishouden werkelijk beschikt voor zijn bestedingen.

De berekeningswijze van de inkomensbelasting leidt ook tot de overschatting van de inkomensverschillen tussen de huishoudens. Het is immers zo dat huishoudens met een laag belastbaar inkomen weinig of geen belastingen betalen, zodat hun inkomen na belasting vrij nauw aansluit bij hun belastbaar inkomen, terwijl dit inkomen bij meer welgestelde huishoudens met meer dan een derde kan worden verminderd. Deze overschatting van de ongelijkheden is duidelijk na de analyse van de Gini-coëfficiënt en de interdeciele verhouding (→ Glossarium), twee indicatoren van inkomensongelijkheid.

02 Indicatoren van inkomensongelijkheid voor en na belasting (2012)

Bronnen: BISA, FOD Economie - Statistics Belgium

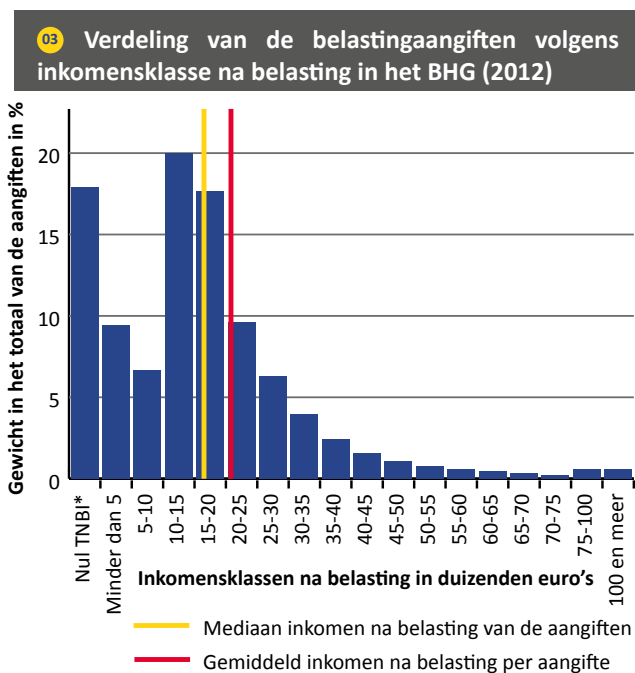
Grafiek 02 toont dat de waarde van deze indicatoren telkens hoger is wanneer ze worden berekend op basis van het totale netto belastbaar inkomen in plaats van het inkomen na belasting. Wat leidt tot sterkere inkomensongelijkheden in het eerste geval.

Een databank op “individueel” niveau

Een belangrijke troef van de fiscale statistiek is zijn beschikbaarheid als databank met “individuele” gegevens [6]. Deze bevat informatie over de inkomens van elke belastingaangifte (→ Glossarium) die werd verwerkt om deze statistiek op te stellen (→ Kader 1). Op deze manier kunnen andere indicatoren dan het gemiddeld inkomen worden bestudeerd (→ Kader 2). Hoewel dit inkomen vaak gebruikt wordt om het globale inkomensniveau binnen een bevolking in een cijfer samen te vatten, is het niet vrij van gebreken en zegt het niets over de manier waarop de inkomens verdeeld zijn onder de individuen (of de huishoudens) van deze bevolking. Om de analyse te verrijken, is het bijgevolg nuttig om:

- het mediaaninkomen te kunnen berekenen omdat dit een beter beeld geeft van het globale inkomensniveau (→ Kader 2);
- ongelijkheidsindicatoren zoals hoger voorgesteld, te kunnen opstellen;
- de verdeling van de aangiften te kunnen bepalen door deze te groeperen in inkomensklassen zoals in grafiek 03.

Deze verschillende statistische indicatoren verrijken de analyse die op basis van het gemiddeld inkomen alleen kan worden gemaakt.

Bronnen: BISA, FOD Economie - Statistics Belgium

*: TNBI = Totale netto belastbaar inkomen

Aangifte, huishouden, individu

Van huishouden tot gewijzigde verbruikseenheid

Elke bevolking bestaat uit individuen van wie de inkomens sterk kunnen verschillen. Daarom moet het individu de basiseenheid zijn van een analyse rond dit thema. Een groot aantal van deze individuen leeft echter in huishoudens van wie de inkomens vaak volledig of gedeeltelijk worden samengevoegd, wat een grote weerslag heeft op hun levensstandaard. De huishoudens worden vaak gebruikt als basiseenheid, uitgaand van de overweging dat alle individuen die tot hetzelfde huishouden behoren, hun inkomens delen en dus een identieke levensstandaard hebben. Hiervoor moet niet enkel het aantal personen dat deel uitmaakt van het huishouden worden bekeken, maar ook het feit dat huishoudens van meerdere personen schaalvoordelen kunnen doen. Daarom wordt vaak gebruik gemaakt van het concept gewijzigde verbruikseenheden (GVE) (→ Glossarium) om de levensstandaard van elk gezinslid te schatten, door de totale huishoudensinkomens te delen door het aantal verbruikseenheden waaruit het bestaat.

Fiscaal huishouden vs. reëel huishouden

De bevolkingsstatistieken definiëren een huishouden als “alle personen die gewoonlijk eenzelfde woning betrekken en er samen leven”[7]. Dit begrip bestaat niet in de fiscale statistiek, dat enkel over huishoudens in fiscale zin gaat. Een fiscaal huishouden bestaat uit alle personen die in een belastingaangifte worden vermeld, als aangever of als persoon ten laste. Er zijn twee types fiscale aangiften:

- Gemeenschappelijk, voor gehuwde koppels of koppels die een aangifte van wettelijke samenwoning hebben gedaan;
- Individueel in alle andere gevallen.

Dit impliceert meer bepaald dat een ongehuwd koppel dat niet wettelijk samenwoont, maar dezelfde woning betreft, als twee onderscheiden huishoudens wordt beschouwd in de fiscale statistieken. Het is bijgevolg onmogelijk om reële GVE te berekenen op basis van de fiscale gegevens alleen en bijgevolg om mediaanwaarden of ongelijkheidsindicatoren op te stellen, die correct rekening houden met de structuur van de huishoudens.

2. Gemiddeld inkomen of mediaaninkomen?

Het **gemiddeld inkomen** wordt berekend door het totale inkomen van een bepaalde bevolking (bijvoorbeeld een gewest of een statistische sector) te delen door het aantal statistische eenheden van deze bevolking (inwoners, aangiften, huishoudens of GVE). Het voordeel is dat het gemakkelijk te berekenen is en het juiste inkomen van elk van deze statistische eenheden niet gekend moet zijn. Dit gegeven is daarentegen uiterst gevoelig voor extreme waarden, dat wil zeggen de aanwezigheid van statistische eenheden die heel lage of heel hoge inkomens hebben. Laten we het voorbeeld nemen van een bevolking van 9 personen: 8 onder hen verdienen 1 000 euro per jaar en de negende verdient 20 000 euro. Het gemiddeld jaarinkomen per persoon van deze bevolking bedraagt 3 111 euro. Dit bedrag is 3 maal hoger dan dat wat meer dan 90 % van deze bevolking verdient en dit leidt tot een sterk vertekend beeld van de inkomens van zijn leden.

Het **mediaaninkomen** wordt dan weer berekend door de statistische eenheden van een bevolking in toenemende volgorde van hun inkomen te klasseren. Het mediaaninkomen wordt dan gedefinieerd als dat van de statistische eenheid in het midden van de verkregen reeks. Anders gezegd, de helft van de bevolking ontvangt een inkomen dat lager is dan dit mediaaninkomen, terwijl de andere helft een hoger inkomen heeft. Voor deze statistiek moet het inkomen van alle statistische eenheden gekend zijn, maar het biedt het voordeel dat het veel minder gevoelig is voor extreme waarden dan het gemiddelde. We nemen bovenstaande denkbeeldige situatie opnieuw: het mediaaninkomen van deze bevolking zou deze keer 1 000 zijn, wat overeenstemt met het inkomen van de meeste leden.

We kunnen dus concluderen dat - voor zover de gegevens het toelaten - het beter is om het mediaaninkomen te nemen indien we ons tot een enkele indicator moeten beperken om de inkomens binnen een bevolking te beschrijven.

Grenzen van de indicatoren van de fiscale statistiek

Deze methodologische opmerkingen betreffende de basiseenheid van de fiscale statistieken nodigen opnieuw uit om voorzichtig om te gaan met de verschillende indicatoren. Voorbeeld:

- Het **gemiddeld inkomen per inwoner**: dit houdt geen rekening met de specifieke structuur van een bevolking in termen van huishoudens. Vergelijkingen tussen gebieden met grote verschillen wat de grootte van de huishoudens betreft, kunnen dus vertekend zijn. We nemen het voorbeeld van twee fictieve bevolkingen, bestaande uit elk tien personen met eenzelfde

inkomen, met tien individuele huishoudens voor de eerste en twee huishoudens van vijf personen voor de tweede. Deze bevolkingen hebben een identiek gemiddeld inkomen per inwoner, vermits elk individu exact hetzelfde inkomen heeft. De analyse van dit gemiddeld inkomen per inwoner alleen, zou kunnen laten doorschijnen dat de levensstandaard globaal evenwaardig is bij elk van deze bevolkingen. Nochtans hebben de leden van de bevolking met tien huishoudens waarschijnlijk een lagere levensstandaard omdat ze geen schaalvoordelen kunnen doen zoals in het gemeenschappelijke leven.

- Het **mediaaninkomen van de aangiften**: enerzijds kan het inkomen van een aangifte de som zijn van de inkomens van twee personen of dat van een enkele persoon. Anderzijds kan dit inkomen dienen om de bestedingen van een min of meer groot aantal personen te dekken, afhankelijk van het aantal kinderen of volwassenen ten laste van de aangever(s). Het is dus belangrijk om voorzichtig te zijn bij de vergelijking van de mediaaninkomens van geografische entiteiten met sterk uiteenlopende hoeveelheden individuele en gemeenschappelijke aangiften en/of een gemiddeld aantal personen ten laste per aangifte. Deze vergelijking zou steeds aangevuld moeten worden met een analyse van de structuur van de fiscale huishoudens in deze entiteiten. Dit geldt voor alle indicatoren die worden opgesteld met de aangiften in de personenbelastingen als basiseenheid.

Naast het mediaaninkomen van de aangiften (→ **Kader 2**), is ook het gemiddeld inkomen na belasting per GVE statistisch interessant. Het wordt berekend door het totale inkomen na belasting van deze bevolking te delen door het aantal GVE waaruit ze bestaat. Dit aantal GVE wordt vastgesteld op basis van de cijfers van het Rijksregister betreffende privéhuishoudens en personen in de collectieve huishoudens. Deze indicator vertoont de tekortkomingen die inherent zijn aan elk gemiddelde, maar neutraliseert de vertekeningen ten gevolge van de structuur van de bevolking in termen van huishoudens.

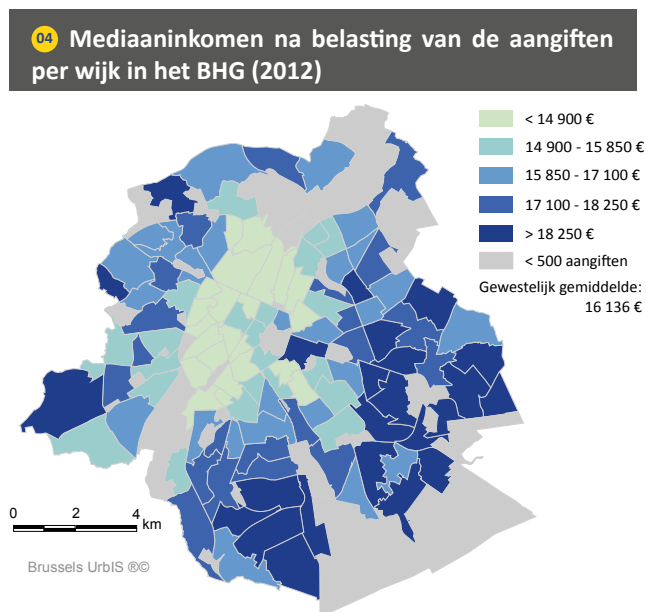
Een uitgebreide dekking van de bevolking...

De personenbelastingen gelden voor alle inwoners van België, zodat de fiscale statistieken de bevolking in theorie volledig dekt. Deze uitgebreide dekking

is een groot voordeel omdat de inkomens van de huishoudens op deze manier op heel fijne geografische niveaus zoals de statistische sectoren kunnen worden bestudeerd. Dat is meestal niet het geval met de andere gegevensbronnen van inkomens.

De fiscale statistiek schetst bijvoorbeeld een beeld van de geografische inkomensverschillen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest door een mediaaninkomen van de aangiften per wijk te berekenen (04).

Bronnen: Wijkmonitoring, BISA, FOD Economie - Statistics Belgium

Deze kaart toont dat de laagste mediaaninkomens na belasting hoofdzakelijk in het zuidwesten van de Vijfhoek en de arme sikkels voorkomen (→ Glossarium). Terwijl de hoogste mediaaninkomens na belasting daarentegen terug te vinden zijn in de tweede kroon (→ Glossarium), en meer bepaald in het zuidoostelijke kwadrant.

Om volledig te zijn, moet de analyse van deze kaart worden aangevuld met deze van de structuur van de huishoudens in deze wijken (zie hoger “Limieten van de indicatoren van de fiscale statistiek”).

... maar niet volledig

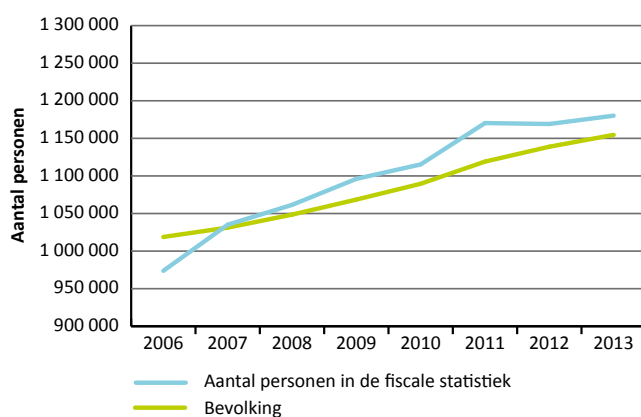
Deze uitgebreide dekking van de bevolking door de fiscale statistiek moet echter om meerdere redenen worden genuanceerd:

- **Afwezigheid van personen die in België verblijven, maar niet in het Rijksregister zijn ingeschreven:** het gaat hoofdzakelijk om diplomaten en onregelmatig binnengekomen of verblijvende personen. Het ontbreken van aangiften voor deze bevolking heeft slechts een beperkte impact op de fiscale statistieken:

enerzijds omwille van het beperkt aantal betrokken personen op de totale bevolking, anderzijds omdat hun inkomens niet belast zijn (loon van de diplomaten, illegale arbeid...).

- De **belastingplichtigen die vrijgesteld zijn van belastingaangifte:** tot begin 2000 inkohierde de fiscale administratie de inkomens van de belastingplichtigen die te laag waren om aanleiding te geven tot de betaling van belastingen niet en waren ze dus ook niet in de statistieken opgenomen. De inkohiering werd sindsdien geleidelijk veralgemeend. Het aantal aangiften dat in de fiscale statistieken wordt verwerkt, is bijgevolg regelmatig toegenomen tot in 2010 (05), zodat het probleem van de dekking in zekere zin opgelost leek. De cijfers voor 2011 en 2012 wijzen deze keer echter op een daling van het totaal aantal aangiften, zonder duidelijke verklaring. Het is dus moeilijk om in te schatten hoeveel personen nog aan de fiscale statistieken ontsnappen bij een gebrek aan inkohiering van hun inkomens.
- **Dubbele tellingen:** Door hoger vermelde veralgemening van de inkohiering wordt een niet-verwaarloosbaar aantal personen tweemaal meegeteld in de fiscale statistieken. Het meest voorkomende voorbeeld is dat van de student die inkomens van zijn “studentenjob” aangeeft in zijn eigen aangifte, maar die door zijn ouders ook wordt vermeld als zijnde ten laste van hem/haar of van hen. Zo toont grafiek 06 dat het aantal personen in de fiscale statistieken in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vanaf 2007 groter is dan het officiële bevolkingscijfer van het Gewest.

06 Evolutie van het aantal personen in de fiscale statistiek en van de officiële bevolking in het BHG (2006-2013) [9]

Bronnen: BISA, FOD Economie - Statistics Belgium
Nota: Bevolking op 1 januari

- **Aangiften met een totaal netto belastbaar inkomen dat gelijk aan nul:** de fiscale statistieken

05 Evolutie van het totale aantal aangiften, van het aantal aangiften met een totaal netto belastbaar inkomen dat gelijk is aan nul en van het aantal van deze laatste aangiften op het totaal aantal aangiften (2005^[8]-2012)

België	Inkomstenjaar							
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Aantal aangiften met een inkomen dat gelijk is aan nul	501 939	523 940	531 896	567 543	612 171	664 674	575 705	541 355
Totaal aantal aangiften	6 360 935	6 515 804	6 609 770	6 710 716	6 771 747	6 877 802	6 797 689	6 699 350
% aangiften met inkomen gelijk aan nul/totaal van de aangiften	7,9 %	8,0 %	8,0 %	8,5 %	9,0 %	9,7 %	8,5 %	8,1 %
Brussels Hoofdstedelijk Gewest								
Aantal aangiften met een inkomen dat gelijk is aan nul	65 573	87 463	91 414	104 505	109 908	138 149	126 246	126 435
Totaal aantal aangiften	583 965	633 194	648 364	672 402	680 503	717 637	710 995	707 253
% aangiften met inkomen gelijk aan nul/totaal van de aangiften	11,2 %	13,8 %	14,1 %	15,5 %	16,2 %	19,3 %	17,8 %	17,9 %

Bronnen: BISA, FOD Economie - Statistics Belgium

worden meestal opgesteld zonder de aangiften waarvan het totale netto belastbaar inkomen gelijk is aan nul. Bepaalde statistische waarden worden sterk beïnvloed door deze keuze, zoals het gemiddeld belastbaar inkomen per aangifte. Terwijl dit laatste officieel 26 463 euro bedraagt voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in 2012, zou het slechts 21 733 euro bedragen indien de aangiften met een inkomen dat gelijk is aan nul in de berekening worden opgenomen. Andere waarden ondervinden dan geen enkele impact door dit feit, zoals meer bepaald het gemiddeld belastbaar inkomen per inwoner. De twee variabelen die voor zijn berekening worden gebruikt, blijven immers ongewijzigd, ongeacht of er rekening wordt gehouden met de aangiften met een inkomen dat gelijk is aan nul. De veralgemening van de inkohiering heeft het aantal van deze aangiften sterk verhoogd. Zoals blijkt uit tabel 05, is het aandeel van deze aangiften op alle Brusselse aangiften tussen 2005 en 2012 gestegen van 11 % tot 18 %, met een piek van 19 % in 2010. Anders gezegd, in 2012 wordt meer dan één aangifte op zes niet in aanmerking genomen om de fiscale inkomensstatistiek in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest op te stellen. Het is moeilijk om een nauwkeurig profiel te tekenen van de belastingplichtigen zonder belastbaar inkomen. Het gaat waarschijnlijk om een heterogene groep, bestaande uit personen met het leefloon (dat niet belastbaar is), jongeren zonder inkomen – bijvoorbeeld studenten die nog ten laste zijn van hun ouders en dat jaar niet gewerkt hebben - of nog ambtenaren van internationale organisaties van wie de inkomens zijn vrijgesteld. De sterke aanwezigheid van deze categorieën personen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zou trouwens het veel

hogere aandeel verklaren van aangiften met een inkomen dat gelijk is aan nul.

- **Aangiften die niet worden verwerkt** in de statistieken: de Algemene Directie Statistiek, die de fiscale statistieken opstelt, sluit de ontvangst van de gegevens van de FOD Financiën jaarlijks in de maand juni volgend op het jaar van het betrokken inkomensjaar af. De aangiften die op die datum nog niet ingediend werden door de belastingplichtigen of die nog verwerkt worden ten gevolge van bijvoorbeeld een betwisting van de belastingplichtige, worden bijgevolg niet opgenomen in de statistieken. Ondanks het gebrek aan nauwkeurige informatie over het betrokken aantal aangiften, lijkt het relatief beperkt te zijn.

Deze verschillende elementen moeten in aanmerking worden genomen bij vergelijkingen tussen gebieden, vermits de representativiteit van de fiscale statistiek niet noodzakelijk dezelfde is.

Fiscale statistieken om de evolutie van de inkomens te bestuderen?

De fiscale statistieken worden jaarlijks opgesteld en de verleiding is dan ook groot om ze te gebruiken om de evolutie van de inkomens van de huishoudens te bestuderen via een eenvoudige vergelijking van de verschillende indicatoren van jaar tot jaar. Gelet op de regelmatige wijzigingen inzake de administratieve verwerking van de aangiften of van de belastingwetgeving wordt deze praktijk afgeraden.

De veralgemening van de inkohiering van de aangiften

Zoals hoger vermeld hebben diverse elementen de fiscale administratie ertoe aangezet om de inkohiering van de aangiften voor de personenbelasting te veralgemenen. Dit heeft betrekking op een groot deel van de aangiften met een totaal netto belastbaar inkomen dat gelijk is aan nul (0€) en heeft ook een impact op het aantal aangiften met een heel laag totaal netto belastbaar inkomen. Het mechanisme van de belastingvrijstelling van belastingplichtigen met een inkomen onder een bepaald bedrag impliceerde immers dat hun aangiften niet werden ingekohierd, maar dat ze geleidelijk toegang vonden tot de fiscale statistieken en op die manier een impact hadden op de meeste inkomensindicatoren die uit deze statistieken kunnen worden afgeleid.

Op basis van de beschikbare gegevens lijkt de situatie in het tweede deel van de jaren 2000 gestabiliseerd te zijn, maar we stellen een lichte ommekeer vast vanaf 2011. Na meerdere jaren van stijging, daalt het totaal aantal aangiften, dat in de fiscale statistiek wordt verwerkt in 2011 en 2012. Deze dalingen hebben enkel betrekking op de aangiften met een inkomen dat gelijk is aan nul of lager is dan 20 000 euro. Met het gevolg dat de vergelijkbaarheid van de gegevens in de tijd vertekend is.

Evolutie van de belastingwetgeving

Het algemene mechanisme van de berekening van de belasting op inkomsten van natuurlijke personen werd de afgelopen tien jaar niet meer grondig hervormd, maar er werden wel een aantal aanpassingen doorgevoerd. Sommige aanpassingen hebben aanzienlijke gevolgen voor de fiscale statistieken en beperken daardoor de mogelijkheid om deze in de tijd te vergelijken.

Een recent voorbeeld heeft betrekking op het aanslagjaar 2013 waarin twee grote wetswijzigingen werden doorgevoerd:

- de uitzonderlijke plicht om bepaalde types inkomens uit roerende goederen en kapitalen aan te geven;
- de omvorming van het belastingvoordeel van bepaalde bestedingen in een aftrekbaarheid en een belastingvermindering.

Zo zien we in de fiscale inkomensstatistieken 2012 een abnormale stijging van de roerende inkomens en een daling van de aftrekbare bestedingen, die des te belangrijker is omdat ze volgt op enkele jaren van ononderbroken stijging.

De heel positieve evolutie van het totale netto belastbaar inkomen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tussen 2011 en 2012 moet dus worden gerelativeerd omdat tussen een vierde en een derde naar raming te wijten is aan de wijzigingen van de belastingwetgeving.

Conclusies

Deze Focus heeft de voordelen en hiaten van de fiscale statistiek en zijn indicatoren aangetoond. Een doordacht gebruik maakt de studie mogelijk van andere aspecten van de inkomens van de huishoudens die andere bronnen niet toelaten, bijvoorbeeld door naar fijnere geografische niveaus te gaan of de verdeling van deze inkomens tussen de huishoudens te bekijken. We hebben aangetoond dat het mogelijk is om rekening te houden met de hiaten in de analyses, lees deze te neutraliseren. In een monetair optiek blijft de fiscale statistiek van de inkomens dus een kostbaar instrument voor elke studie van de levensstandaard van de huishoudens in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Glossarium en afkortingen

Arme sikkel: gebied waar sinds meerdere decennia de op economisch vlak minder begunstigde bevolkingsgroepen zijn geconcentreerd. Het omvat de wijken in de eerste kroon noord en west die tot de armste van het Brussels Gewest behoren en een sikkel vormen rond het stadscentrum.

Belastingaangifte: document dat jaarlijks voor het einde van het eerste semester moet worden ingevuld voor de berekening van de personenbelastingen. Het kan gemeenschappelijk zijn voor gehuwde koppels of wettelijk samenwonenden, of individueel in alle andere gevallen.

BHG: Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Gini-coëfficiënt: statistische indicator die de spreiding van een verdeling binnen een bevolking meet. De coëfficiënt schommelt tussen 0 en 1. De coëfficiënt is gelijk aan 0 in een situatie van perfecte gelijkheid, de coëfficiënt is daarentegen gelijk aan 1 in een situatie van totale ongelijkheid. Hier wordt hij gebruikt om inkomensongelijkheden te meten.

Deciel: een deciel is een van de negen waarden die een reeks, geklasseerd in stijgende orde, in tien gelijke delen verdeelt.

Gewijzigde verbruikseenheid: schaal waarmee het aantal personen in een huishouden kan worden omgezet door hen een coëfficiënt toe te wijzen. Dankzij deze schaal wordt het aantal personen van een huishouden herleid tot een aantal gewijzigde verbruikseenheden (GVE). De eerste volwassene van het huishouden krijgt een coëfficiënt van 1, de andere personen van 14 jaar en meer een coëfficiënt van 0,5 en de kinderen tot 14 jaar een coëfficiënt van 0,3.

Interdeciele verhouding: statistische indicator die het verschil meet tussen de fracties aan de uiteinden van een reeks. Deze wordt berekend door de waarde van de negende deciel (→ Glossarium) te delen door de waarde van de eerste deciel. Het stemt hier overeen met de verhouding tussen het minimumbedrag dat 10 % van de fiscale huishoudens die de hoogste inkomens aangeven, verdienen en het maximumbedrag dat 10 % van de huishoudens met de laagste inkomens verdienen.

Personenbelasting (PB): belasting op de inkomens van particulieren en zelfstandigen. Deze is verschuldigd door elke persoon die zijn woonplaats of de zetel van fortuin in België gevestigd heeft, ongeacht zijn nationaliteit.

Regionale rekeningen: onderdeel van de nationale boekhouding die, voor de Gewesten, provincies en arrondissementen cijfergegevens over de aggregaten per bedrijfstak in België bevat. Ze bevat meer bepaald een deel over de inkomens van de huishoudens met informatie over de samenstelling van deze inkomens op macro-economisch niveau.

Tweede kroon: beschrijft de wijken die het meest aan de buitenkant van de stad liggen, voorbij de middenring van de Churchillaan (in het zuiden), de militaire lanen (in het oosten: Generaal Jacques, Generaal Meiser, Brand Whitlock, Auguste Reyers, Generaal Wahis) en de spoorlijnen (in het westen).

Vijfhoek: zone van Brussel die binnen de lanen van de kleine ring ligt. Het is de stad die oorspronkelijk werd beschermd door de stadswallen. De naam van deze zone is afkomstig van de vorm die het tracé van de oude stadswallen volgt.

Bibliografie

- Bureau de Liaison Bruxelles-Europe, 2011. *Bruxelles – Europe en chiffres*.
- Conférence Permanente du Développement Territorial [CPDT], 2009. *Guide méthodologique de l'estimation des revenus nets par commune*.
- DARTE, D., HONHON, N. & VAN ACKER, L., 2009. *Les personnes physiques et l'impôt : guide pratique à l'usage des contribuables et de leurs conseillers*. Louvain-la-Neuve : Anthémis.
- DE MEY, M., 2013. *Guide de la déclaration à l'impôt des personnes physiques*. Waterloo : Kluwer.
- DEFEYT, P., 2010. *Évolution de l'inégalité de revenu avant et après impôts en Belgique : un commentaire critique des résultats publiés par l'INS*.
- INSEE, 2013. *Les revenus et le patrimoine des ménages*. La Documentation Française, Collection Insee Références.
- Stafdienst voor Beleidsexpertise en -ondersteuning van de FOD Financiën, 2013. *Fiscaal memo, nr. 25*.
- Stafdienst voor Beleidsexpertise en -ondersteuning van de FOD Financiën, 2014. *Fiscaal memo, nr. 26*.
- Stafdienst voor Beleidsexpertise en -ondersteuning van de FOD Financiën, 2015. *Fiscaal memo, nr. 27*.
- Studie- en Documentatiedienst van de FOD Financiën, 2012. *Fiscaal memo, nr. 24*.
- STIGLITZ, J. E., SEN, A. & FITOUSSI, J.-P., 2009. *Rapport de la Commission sur la mesure des performances économiques et du progrès social*.
- VERDONCK, M., TAYMANS, M. & VAN DROOGENBROECK, N., 2012. *Evolutie, kenmerken en verwachtingen van de Brusselse middenklasse*. De cahiers van het BISA, nr. 3. Brussel: IRIS Uitgaven.

NOTEN

[1] Onderstaande uitleg stemt overeen met een verkort schema voor de berekening van de belasting omdat deze Focus niet als opzet heeft de complexe details van deze berekening weer te geven.

[2] Behoudens andersluidende vermelding zijn de jaren die in deze Focus worden vermeld, de jaren waarin de belastingplichtigen inkomsten ontvangen hebben, het gaat om wat de inkomstenjaren worden genoemd. Soms wordt er echter gebruik gemaakt van het aanslagjaar, dat is het jaar waarin de belastingaangifte werd gedaan en dat onmiddellijk volgt op het jaar waarin de inkomsten werden ontvangen. Met uitzondering van de cijfers die in de inleiding

van deze Focus staan, stoppen alle gebruikte statistieken bij het inkomstenjaar 2012, laatste jaar waarvoor de databank met "individuele" gegevens momenteel beschikbaar is.

[3] Met de opmerkelijke uitzondering van het aanslagjaar 2013 (zie verder "Evolutie van de belastingwetgeving").

[4] Conférence Permanente du Développement Territorial [CPDT], 2009, p. 82.

[5] Het aantal personeelsleden van Europese instellingen dat in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest woont, wordt namelijk op 2/3 geraamd (Verbindingsbureau Brussel-Europa, 2011, p. 7).

[6] Het spreekt vanzelf er strikte voorwaarden worden gehanteerd voor de communicatie

van deze gegevens. Ze worden trouwens anoniem meegedeeld en de statistieken die op basis van deze gegevens kunnen worden opgesteld, zijn onderworpen aan regels die de (directe of indirecte) identificatie van de belastingplichtigen onmogelijk moet maken.

[7] <http://statbel.fgov.be/nl/statistieken/cijfers/bevolking/structuur/huishoudens/>

[8] 2005 is het eerste jaar waarvoor de meeste gegevens van de fiscale statistiek onder hun huidige vorm beschikbaar zijn bij de FOD Economie - Statistics Belgium.

[9] Wat de cijfers van de fiscale statistiek betreft, gaat het hier om het aanslagjaar en niet om het inkomstenjaar

